

velika socialna aktivnost, v tem je razlika med njim in raznimi evropskimi pisatelji, katerih spoznanja o Ameriki so podobna njegovim, ki pa zato v starčevski trudnosti odklanjajo Ameriko in vse ameriško.

Že v tretjem delu omenja pisatelj svojega prijatelja Lonieja Burtona. Za časa vojne je bil to mlad idealističen fant, navdušen za vse, kar je lepo in prav na svetu. Bil je eden onih maloštevilnih ljudi, ki so šli v vojno iz prepričanja, da bodo „rešili svet za demokracijo“. Že vojna, še bolj pa osamelost in beda po premirju, ga izučijo. V četrtem delu opiše Adamič svoje ponovno srečanje z njim — brezposelnim in revnim — ter poroča o važnem doživljanju. Med vojno je Lonie Burton rešil francoskega častnika in zato mu podeli francoska vlada vojni križec. Ko izve Burton za svoje odlikovanje, ga sklene prav po ameriško izrabiti: sam opozori časnike na dan in uro odlikovanja in potem med odlikovanjem prav dramatski omedli — slučajno zares, ker ga res zapustijo sile. Tako se mu posreči opozoriti javnost nase in na tovariša in oba dobita službi. Medtem pa, ko se zna Adamič s službo res okoristiti, je stari sanjač Burton pregloboko pogledal socialni krivici v oči. Postane član revolucionarne zveze I. D. S.-ovcev (industrijskih delavcev sveta), pride kmalu za nekaj let v ječo in pogine — požre ga džungla. „Pri osemindvajsetih letih je bil star mož z razdejanim obrazom in polomljenimi rebri; klavrn, upognjen, kakor da ga je — poraženega križarja — ukrivil preogromen tovor.“ Pisatelju pa, ki mu je vsake vrste sentimentalnost tuja, je srečanje z njim le „živ dokaz . . .“, da se posameznik ne sme zaplesti pregloboko v ekonomske in socialne spore in nasprotja ameriškega življenja. Posameznik je prešibak, da bi ga ta nasprotja docela ne omrežila in strla, ne da bi imel od tega kdorkoli kaj prida in koristi . . .“ Za našega človeka se zdi tako praktično presojanje človeške tragedije malo preveč hladnokrvno. Vendar je v tem zdravo jedro, nemara več vredno kakor vse sočutje.

Prav živ in dramatski je tudi opis „umora“ Woodrova Wilsona — velike uspele demonstracije I. D. S.-ovcev za osvoboditev političnih jetnikov o priliki Wilsonovega prihoda v Seattle. Medtem ko po vseh drugih ulicah množice navdušeno ploskajo in pozdravljajo predsednika, se ob petih cestnih razdelkih nabere na tisoče I. D. S.-ovcev v delovni obleki, ki strme molče, mrko predse in se niti ne ganejo, ko se pripelje predsednik mimo. Tako opozore predsednika nase in izsilijo avdienco. Opis demonstracije učinkuje res monumentalno.

(Konec prihodnjič.) — *Olga Grahorjeva.*

Ante Cetineo: Za suncem. Izdanje „Korablje“. Naslovni list Antuna Zuppe. Split 1932. 45 str.

Ta lirika spominja v marsičem na Bonifačiča, saj druží oba avtorja morje, le da je prvi konkretnejši, udržanejši, dočim je Cetineo barvitejši, zgovornejši in osebno neposrednejši. Ta različnost je posledica tesnega sožitja obeh pesnikov z njihovima krajevnima okoljema: kakor je Bonifačičev Krk resen, grenak in trd, tako je Cetineova mediteranska Dalmacija pestra in glasna. — „Za suncem“ je tipična izpoved slovanskega južnjaka in primorca. Krvna, psihološka povezanost z morjem je os ustvarjanja. Te pesmi govore o brezbrežni gladini, o človeških žrtvah, ki so njena večna terjatev, o bedi, izmozganih starcih, grčavih ribičih, o pokopališčih s cipresami, kamenju; jadrih, vetru, oblakih in solnčni pripeki. Rdeča nit, ki spaja to gradivo v lirski organizem, je neka siina vitalistična potencia; zdi se, da sta v morskem ozonu i življenje i smrt bujnejša,

naglejša in globlja, pa tudi tesneje zvezana, sorodna. Človek je tej stopnjevani prirodi docela vključen („... mi smo dobri samo dok more hoće.“). Nujnost takšnega odnosa je osnovno nastrojenje neke splošne smiselne zakonitosti, panteizma, vzročne zveznosti življenja in smrti; odtod vprašanje „Gde će se sresti danas u sutonu mrtvačko zvono i sunce?“, odtod sugestivna molitev „Okuj, Gospode, čempres vetrom, a mene zvezdom bola... svejedno: za staru smrt, il' novo uskrnuće.“, odtod naposled tako značilna vzporednost akordov odmiranja s tropsko bohotnostjo krajevnega ozadja. Tako se slednjič tají v dnu te obsežne prirodne in čuvstvene vibracije poslednji korelat bitnosti in metafizično težišče te poezije, smrt:

„Othranjeni vinom pučinski dubokih sutona i zora,
umesto novog stiha, iskovasmo patnju staru,
i tako tek čujno mi, zadnji ostaci svetaca, ribara i konkvistadora,
izgaramo božanski, bez pepela na sunčevom oltaru.“

Cetineova izraznost je tej pisani in pesniško hvale vredno izčrpani vsebini adekvatna. Najsi je nekoliko zaznat en vpliv beograjske šole, je Cetineo vendar samonikel in nov. Zlasti so učinkovite pesmi „Pismo iz Magaljanesa“, „More“, najosebnejša in znabiti najsubtilnejša pesem sploh, dalje „Srebrni smeh“, „Molitva“, značilne „Majske vigilije“ in „?“.

Stih je iz večine svoboden; je prikupno virtuozen. Jezik je neoporečen in knjiga je urejena vzorno. Menim, da je „Za suncem“ ena najboljših pesniških zbirk srbskohrvatske lirike v preteklem letu.

Oprema je skromna, a lična.

Ivo Brnčić.

Michael Gold: Jevreji brez novaca. Roman. 1932. Izdanje Nolit. Beograd.

Michael Gold, po poreklu Žid, nam v tem romanu odkriva ves propad človeštva, vso bedo in strahoto razdejanja, skozi katera mora otrok njujorškega predmestja. Ist Sajd, proletarska židovska četrt, je en sam kup gorja, siromaštva in zločina. Razumljivo je, da je pisatelju, ki je moral kot otrok že od rane mladosti gledati, poslušati in spoznavati resnično življenje ulice in njeno borbo, tuja vsaka sentimentalnost kakor tudi vsako neresnično idealistično gledanje in vsa tako zvana umetnost.

Ja želim da pišem istinitu knjigu o siromaštvu — pravi. Zaman bi bilo v delu iskati kakih višjih pesniških vrednot, kajti vsa knjiga je prav za prav ena sama pesem — slavospev na čast družbi... Tu se bje neusmiljena borba za skorjo kruha. Človek se je zato izpremenil v žival z zverskimi instinkti. Naravno: k temu ga je prisililo življenje samo in v svoji samoobrambi je moral človek do kraja, do pozabe samega sebe. Življenje in družba sta ga do kraja ponižala, da dela in ustvarja kakor stroj za druge, in ko sta ga oropala še kruha in lastnega življenja: kdo naj zabrani človeku, da ne bo šel ubijati? Resnično življenje je našlo v tej knjigi mesto, kakor si ga ne bi mogla izmisliti najstrašnejša fantazija. Židje, svojih bogatih bratov slabša polovica, tonejo v revščini, iz katere ni izhoda. Namišljena Raj-Amerika se je izpremenila v kamenito mesto z nebotičniki in asfaltiranimi avenijami, kjer ni nikjer nobenega sledu po naravi. New York — velika, železna, zaprta kletka za človeka. Begunci, Židje, zahrepenijo po svoji stari domovini Rumuniji, odkoder so zaradi pogromov pribežali v Ameriko za kruhom, in da dosežejo naravo, se